

ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

A. Ο ρυθμός απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας σήμερα είναι αφόρητα βραδύς. Δεν θα ήταν υπερβολή να πει κανείς ότι η όλη κατάσταση προσεγγίζει, αν δεν ταυτίζεται με το καθεστώς της «αρνησιδικίας», που στο χώρο της ποινικής δίκης εκφράζεται με τη μορφή της «ατιμωρησίας». Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται ιδιαίτερα οξύ στο επίπεδο των κακουρηγμάτων, πολλά από τα οποία δεν έχουν εισέτι δικαστεί σε πρώτο βαθμό, παρόλο που από το χρόνο τελέσεώς τους έχει παρέλθει διάστημα μείζον της 12ετίας. Σε όχι λίγες περιπτώσεις, το αμετάκλητο της σχετικής κρίσης προσεγγίζει τη συμπλήρωση του χρόνου της παραγραφής.

Οι συνέπειες μιας τέτοιας εικόνας είναι άμεσα ορατές: Η χώρα μας ελέγχεται διαρκώς ως παραβαίνουσα αυξημένης τυπικής ισχύος επιταγές, που επιτάσσουν την εκδίκαση των υποθέσεων μέσα σε «λογική προθεσμία» (: άρθρο 6 § 1 εδ. α' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών - ΕΣΔΑ) και χωρίς «αδικοιολόγητη καθυστέρηση» (: άρθρο 14 § 3 περ. γ' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα - ΔΣΑΠΔ). Η αποκατάσταση της από το έγκλημα διαταραχθείσας κοινωνικής ειρήνης δεν συντελείται, αφού η «ετεροχρονισμένη» τιμωρία χάνει βαθμιαία όλο και περισσότερο τη δική της και στο τέλος εκφυλίζεται ως ένα βαθμό σε απλή εκδίκαση. Επίσης, η ποιότητα του παραγόμενου δικαιοδοτικού έργου διαρκώς υποβαθμίζεται, αφού η όλη διαδικασία προσλαμβάνει κατ' ανάγκη τα χαρακτηριστικά της «διεκπεραίωσης» και όχι της «κρίσεως». Από την άλλη πλευρά θα μπορούσε κανείς να προσθέσει ότι η βραδύτητα της ποινικής διαδικασίας σημαίνει και παράταση της ταλαιπωρίας του, ενδεχομένως αθώου, κατηγορουμένου, του οποίου η θέση πρέπει να ξεκαθαρίσει όσο το δυνατόν συντομότερα. Κάτω από αυτές τις (αναμφισβήτητες) συντεταγμένες το να γίνεται λόγος για ιδιότυπη «κατάσταση δικονομικής ανάγκης» δεν αποτελεί μόνο φραστικό σχήμα.

Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, όντας κατά βάση δημιούργημα των αρχών του περασμένου αιώνα, δεν κρίνεται επαρκές να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της σημερινής πραγματικότητας, οι επεληθούσες δε αλληπάληλες παρεμβάσεις, το μόνο που πέτυχαν ήταν η αλλοίωση της φυσιογνωμίας του με τη δημιουργία μιας, πλάι στην υπάρχουσα, «παραδικονομίας».

B. Οι ειδικότερες προτάσεις για τις αναγκαίες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Ειδικών Ποινικών Νόμων καθώς και του Κώδικα Οργανισμού των Δικαστηρίων είναι οι ακόλουθες:

1. Προτείνεται η εισαγωγή του θεσμού της **ποινικής συνδιαλλαγής** στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας, όταν αυτά τελούνται χωρίς τη χρήση βίας. Ο θεσμός ανταποκρίνεται στη βασική επιδίωξη της ποινικής δίκης για αποκατάσταση ασφαλούς και ειρηνικού κοινωνικού βίου υπό την αιγίδα του νόμου. Η διεθνής εμπειρία από τη διαδικασία επίλυσης

ποινικών διαφορών συνηγορεί υπέρ της θεσπίσεως της διαδικασίας συνδιαλλαγής διότι, όπου εφαρμόστηκε, επήλθε αποσυμφόρηση των ποινικών ακροατηρίων και παρασχέθηκε έτσι η δυνατότητα των δικαστηρίων να ασχολούνται με την ταχεία και ποιοτικά επιβαλλόμενη εκδίκαση των εγκλημάτων. Εξάλλου, η θέσπιση αυτής της διαδικασίας επίλυσης ποινικών διαφορών υπακούει στις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, αλλά και στην αναγκαιότητα αποσυμφόρησης της σχετικής δικαστικής ύλης. Η εμπειρία από τις έννομες τάξεις εφαρμογής τέτοιων ειδικών διαδικασιών (Η.Π.Α., Μεγάλη Βρετανία, Ιταλία), αποδεικνύει ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ποινικών υποθέσεων (από 60–86%) επιλύεται με τον τρόπο αυτό, γεγονός που επιτρέπει την ικανοποιητική υλοποίηση της τακτικής διαδικασίας στις υπόλοιπες περιπτώσεις. Ο θεσμός αυτός ολοκληρώνεται με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις των περιπτώσεων έμπρακτης μετάνοιας και εντελούς ικανοποίησης του ζημιωθέντα, ώστε να **δημιουργείται για πρώτη φορά ένα συστηματικό και λυσιτελές μέσο εκσυγχρονισμού, βελτίωσης και επιτάχυνσης της ποινικής διαδικασίας**. Συγκεκριμένα:

- Στον Ποινικό Κώδικα για **εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας που τιμωρούνται σε βαθμό πλημμελήματος και τελούνται χωρίς βία** προτείνονται ρυθμίσεις σύμφωνα με τις οποίες: Ο υπαίτιος των *πλημμελημάτων*, που προβλέπονται στα άρθρα 372, 374^Α, 375, 377 381, 382 παρ. 1, παρ. 2 περ. β' και παρ. 3, 386, 386Α, 387, 388, 389, 390 392, 394, 397, 399, 400, 403, 404, 405 και 406 απαλλάσσεται από κάθε ποινή, αν ικανοποιήσει πλήρως το ζημιωθέντα μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την καταβολή του κεφαλαίου και των τόκων υπερημερίας και δηλώσουν τούτο ο παθών ή οι κληρονόμοι του.
- Στον Ποινικό Κώδικα για **εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας που τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος και τελούνται χωρίς βία** προτείνονται ρυθμίσεις σύμφωνα με τις οποίες: Το αξιόποιο των *κακουργημάτων* των άρθρων 374, 375, 386, 386^Α, 390 και 404 εξαλείφεται, αν ο υπαίτιος με δική του θέληση και πριν εξεταστεί με οποιονδήποτε τρόπο για την πράξη του από τις αρχές ικανοποίησε εντελώς τον ζημιωμένο. Ο υπαίτιος των παραπάνω πράξεων απαλλάσσεται από κάθε ποινή και η υπόθεση τίθεται στο αρχείο με αιτιολογημένη πράξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών, αν ικανοποίησε εντελώς τον ζημιωμένο μέχρι το πέρας της προκαταρκτικής εξέτασης.
- Στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για **κακουργήματα κατά της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας που τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος και τελούνται χωρίς βία** προτείνεται ρύθμιση σύμφωνα με την οποία: Στις περιπτώσεις που **έχει ασκηθεί ποινική δίωξη** για κακούργημα των άρθρων 374, 375, 386, 386^Α, 390 και 404 ΠΚ ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, μετά από αίτημα του κατηγορουμένου, που υποβάλλεται μέχρι την τυπική περάτωση της ανάκρισης, καλεί τον κατηγορούμενο και τον παθόντα να εμφανισθούν ενώπιόν του μετά ή διά των συνηγόρων τους για συνδιαλλαγή. Εφόσον συνταχθεί το σχετικό πρακτικό συμβιβασμού, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών διαβιβάζει τη δικογραφία στον εισαγγελέα εφετών, ο

οποίος εισάγει **αμέσως** την υπόθεση στο τριμελές εφετείο κλητεύοντας τον κατηγορούμενο. Το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη το πρακτικό συνδιαλλαγής- συμβιβασμού, κηρύσσει ένοχο τον κατηγορούμενο και επιβάλλει σ' αυτόν, κατ' άρθρο 79 ΠΚ, ποινή που δεν υπερβαίνει τα δύο έτη. Δικαστικά έξοδα δεν επιβάλλονται και η απόφαση δεν καταχωρίζεται στο ποινικό μητρώο. Κατά της απόφασης αυτής δεν χωρεί έφεση.

2. Στα μέτρα επιτάχυνσης της ποινικής διαδικασίας εντάσσονται μεταβολές που αφορούν:

α) τη *μείωση του χρόνου* διεξαγωγής της *προκαταρκτικής* εξέτασης (σε τρεις μήνες που σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να παραταθεί έως τρεις το πολύ, ενώ μέχρι σήμερα ήταν τέσσερις με παράταση έως τέσσερις), της *προανάκρισης* (σε τρεις μήνες που σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να παραταθεί έως τρεις το πολύ, ενώ μέχρι σήμερα ήταν έξι μήνες με παράταση έως τέσσερις) και της κύριας ή της συμπληρωματικής ανάκρισης (την κύρια αν ~~α~~ ~~ρ~~ ~~η~~ σε τέσσερις μήν ~~ε~~, από ένα έτος που ισχύει σήμερα, και τη συμπληρωματική ανάκριση σε ένα μήνα από τρεις που ισχύει σήμερα, που σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν, αντίστοιχα, να παραταθούν εφάπαξ μέχρι δύο μήνες και ένα μήνα, ενώ μέχρι σήμερα μπορούσαν να παραταθούν τμηματικά μέχρι έξι μήνες και, αντίστοιχα, δύο μήνες). Αντίστοιχα, μειώνονται και οι προθεσμίες που ισχύουν κατ' εξαίρεση για τα Πρωτοδικεία Αθηνών Πειραιά και Θεσσαλονίκης.

β) την *οριοθέτηση του χρόνου* εντός του οποίου οφείλει να καταρτιστεί η προς το συμβούλιο απευθυνόμενη εισαγγελική πρόταση (μέσα σ' ένα μήνα, ενώ μέχρι σήμερα δεν υπήρχε χρονικός περιορισμός) και να εκδοθεί από το δικαστικό συμβούλιο το αντίστοιχο βούλευμα (μέσα σ' ένα μήνα ή μέσα σε δύο μήνες αν υπάρχει περίπτωση αυτοπρόσωπης εμφάνισης του κατηγορουμένου, ενώ μέχρι σήμερα δεν υπήρχε χρονικός περιορισμός).

γ) την (σχεδόν ολοκληρωτική) *παράκαμψη της προανάκρισης* (με την κατάργηση της προανάκρισης επί πλημμελημάτων αρμοδιότητας μονομελούς πλημμελειοδικείου, σε συνδυασμό με την σημαντική αύξηση της αρμοδιότητας του μονομελούς).

δ) την περάτωση της κύριας ανάκρισης με *βούλευμα* του συμβουλίου πλημμελειοδικών (και όχι και με βούλευμα του συμβουλίου εφετών, όπως ισχύει σήμερα για ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων)

ε) την *κατάργηση του ενδίκου μέσου της αναιρέσεως κατά βουλεύματος* και την (απόλυτη) *συρρίκνωση του ενδίκου μέσου της εφέσεως κατά βουλεύματος* (με την πρόβλεψη δύο μόνων λόγων εφέσεως: της απόλυτης ακυρότητας και της εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης, αντί για τη γενικευμένη δυνατότητα άσκησης έφεσης που ισχύει σήμερα).

στ) την αύξηση της αρμοδιότητας του μονομελούς πλημμελειοδικείου (σε όλα τα πλημμελήματα για τα οποία απειλείται ποινή φυλάκισης με ελάχιστο όριο κατώτερο των δύο ετών) και την *ελαχιστοποίηση των περιπτώσεων* *ιδιάζουσας δωσιδικίας* (με κατάργηση πολλών περιπτώσεων

ιδιάζουσας δωσιδικίας π.χ. Αρχιερέων, Νομαρχών, Δημάρχων, Συμβολαιογράφων κ.λπ)

ζ) τον περιορισμό των αναβολών της δίκης (με την πρόβλεψη χρόνου ανβολής και υποχρέωση εκκώσεως της υπόθεσης από την ίδια σύνθεση)

η) την κατάργηση της αναστολής της για κακούργημα διαδικασίας σε περίπτωση απουσίας του γνωστής διαμονής κατηγορουμένου και τον εξορθολογισμό των ορίων του εκκλητού (με την αύξηση των ορίων κατά περίπτωση).

3. Προτείνεται η **αποποινικοποίηση** της οφειλής μικροποσών στα ασφαλιστικά ταμεία, με διαφοροποίηση για πρώτη φορά του ύψους μεταξύ των παρακρατούμενων από τον εργοδότη εισφορών των ασφαλισμένων και όσων ο εργοδότης οφείλει προσωπικά, ώστε η πρώτη πράξη να αντιμετωπίζεται αυστηρότερα από τη δεύτερη. Η λύση αυτή ανταποκρίνεται στα σημερινά κοινωνικοοικονομικά δεδομένα και συνεπάγεται αποσυμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων. Η είσπραξη των ποσών αυτών μπορεί να επιτευχθεί με τα προβλεπόμενα μέσα διοικητικής εκτέλεσης.

4. Προτείνεται η **υπαγωγή στο «φυσικό δικαστή»** (Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια) των υποθέσεων ανηλικών θυμάτων κακούργηματικών πράξεων, προς εξορθολογισμό της δικονομικής τάξης στο σημείο αυτό και παράλληλη επίσπευση της εκδίκασης των υποθέσεων αυτών, αλλά και επιτάχυνσης της διαδικασίας στα Τριμελή Εφετεία Κακούρημάτων.

5. Προτείνεται, τέλος, η **υποχρέωση αξιολόγησης κατά την επιθεώρηση των εισαγγελικών λειτουργιών και των διατάξεων που εκδίδουν**, ώστε να καλλιεργηθεί πνεύμα ιδιαίτερου ελέγχου της υπόθεσης πριν ασκηθεί η ποινική δίωξη. Η επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας που επιχειρήθηκε με τη γενίκευση της προκαταρκτικής εξέτασης βασίζεται στην ευτολμία των εισαγγελέων, ώστε να ασκείται ποινική δίωξη τότε μόνον, όταν πραγματικά υπάρχουν ενδείξεις ενοχής, αλλιώς να αρχειοθετείται η υπόθεση χάριν κυρίως του μείζονος αγαθού της διεξαγωγής της δίκης σε εύλογο χρόνο αλλά και προς αποφυγή άσκοπης προσβολής της αξιοπρέπειας προφανώς αθώων πολιτών.